INKLYUZIV TA'LIMDA PSIXOLOGIK XIZMAT VA RAQAMLI PEDAGOGIK INNOVATSIYALAR

Ilmiy rahbar: **D.E.Abduqodirova**
CHDPU Psixologiya kafedrasi o'qituvchisi
orcid 0009-0008-4155-8330
abduqadirovadilobarbonu@gmail.com
Raxmatova Salomat
Amaliy psixologiya yo'nalishi talabasi
inayilloismatullayev920@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada inklyuziv ta'lim sharoitida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarning o'zaro integratsiyasi psixologik-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda inklyuziv ta'lim muhitida o'quvchilarning psixologik farovonligini ta'minlash, ijtimoiy moslashuvini qo'llab-quvvatlash hamda ta'lim jarayonini individuallashtirishda raqamli texnologiyalarning ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim tizimlari, raqamli monitoring va psixodiagnostik vositalarning imkoniyatlari hamda ular bilan bog'liq psixologik xavf-xatarlar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, inklyuziv ta'limda psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarni inson markazli, etik tamoyillarga asoslangan integrativ model asosida joriy etish ta'lim jarayonining samaradorligi va barqarorligini oshirishi aniqlangan.

Kalit so'zlar. inklyuziv ta'lim, psixologik xizmat, raqamli pedagogika, sun'iy intellekt, adaptiv ta'lim, psixologik xavfsizlik, ta'lim innovatsiyalari.

Аннотация. В данной статье анализируется интеграция психологической службы и цифровых педагогических инноваций в условиях инклюзивного образования с психолого-педагогической точки зрения. Рассматривается роль цифровых технологий в обеспечении психологического благополучия обучающихся, поддержке их социальной адаптации и индивидуализации образовательного процесса. Особое внимание уделяется возможностям адаптивных образовательных систем на основе искусственного интеллекта, цифрового мониторинга и психодиагностических инструментов, а также потенциальным психологическим рискам их применения. Результаты исследования показывают, что эффективная интеграция психологической службы и цифровых педагогических инноваций на основе гуманистических и этических принципов способствует повышению качества и устойчивости инклюзивного образовательного процесса.
Ключевые слова. инклюзивное образование, психологическая служба, цифровая педагогика, искусственный интеллект, адаптивное обучение, психологическая безопасность, образовательные инновации.
Abstract. This article analyzes the integration of psychological services and digital pedagogical innovations in inclusive education from a psychological and pedagogical perspective. The study highlights the role of digital technologies in ensuring students' psychological well-being, supporting social adaptation, and individualizing the educational process. Particular attention is paid to adaptive learning systems based on artificial intelligence, digital monitoring tools, and

psychodiagnostic technologies, as well as potential psychological risks associated with their implementation. The results indicate that the effective integration of psychological services and digital pedagogical innovations within a human-centered and ethical framework contributes to improving the quality and sustainability of inclusive education.

Keywords. inclusive education, psychological service, digital pedagogy, artificial intelligence, adaptive learning, psychological safety, educational innovations.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimi globallashuv jarayonlari, raqamli transformatsiyaning jadallashuvi hamda inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan strategik yondashuvlar ta’sirida tubdan yangilanmoqda. Bugungi kunda ta’lim nafaqat bilim berish instituti, balki shaxsning psixologik farovonligi, ijtimoiy moslashuvi va barqaror rivojlanishini ta’minlovchi muhim ijtimoiy tizim sifatida qaralmoqda. Ayniqsa, inklyuziv ta’lim konsepsiyasining keng joriy etilishi ta’lim jarayonini tashkil etishda shaxsning individual psixologik, kognitiv va ijtimoiy xususiyatlarini chuqur hisobga olishni taqozo etmoqda.

Inklyuziv ta’limning asosiy g‘oyasi — har bir ta’lim oluvchining imkoniyatlari, ehtiyojlari va rivojlanish sur’atidan qat’i nazar, teng, adolatli va psixologik xavfsiz ta’lim muhitini yaratishdan iboratdir. Bunday yondashuv ta’lim samaradorligini faqat didaktik metodlar yoki o‘quv mazmuni bilan cheklab qo‘ymasdan, balki psixologik xizmatlar va zamonaviy raqamli pedagogik innovatsiyalar bilan uzviy bog‘liq holda ko‘rib chiqishni talab etadi. Chunki inklyuziv muhitda ta’lim natijalari ko‘p jihatdan o‘quvchilarning emotsional holati, motivatsiyasi, ijtimoiy integratsiyasi va o‘z-o‘zini anglash darajasiga bog‘liqdir.

Inklyuziv ta’lim tizimida psixologik xizmat ta’lim oluvchilarning psixologik farovonligini ta’minlash, stress va xavotir darajasini kamaytirish, ijtimoiy moslashuv jarayonlarini qo‘llab-quvvatlash hamda shaxsiy rivojlanishni rag‘batlantirishga qaratilgan tizimli faoliyat sifatida namoyon bo‘ladi. Psixologik xizmatlar orqali ta’lim oluvchilarning individual ehtiyojlari aniqlanadi, muammoli holatlarning oldi olinadi va ta’lim jarayonida insonparvarlik tamoyillari mustahkamlanadi. Ayniqsa, maxsus ehtiyojli yoki ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlarga mansub ta’lim oluvchilar uchun psixologik xizmat inklyuziv muhitning ajralmas tarkibiy qismi hisoblanadi.

Shu bilan birga, raqamli pedagogik innovatsiyalar — sun’iy intellekt asosidagi adaptiv ta’lim tizimlari, raqamli platformalar, onlayn monitoring va psixodiagnostik vositalar — ta’lim jarayonini individuallashtirish, moslashuvchanlikni oshirish va pedagogik qarorlar qabul qilish jarayonini ilmiy asosda optimallashtirish imkonini bermoqda. Raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilarning o‘quv sur’ati, kognitiv uslubi va psixologik holati real vaqt rejimida tahlil qilinib, ta’lim strategiyalari individual xususiyatlarga moslashtirilmoqda. Bu esa inklyuziv ta’limda teng imkoniyatlar yaratish va ta’lim sifati barqarorligini ta’minlashda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Biroq raqamli texnologiyalarni psixologik xizmatlar bilan yetarlicha integratsiyalamay joriy etish qator salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Jumladan, raqamli muhitda inson omilining cheklanishi, psixologik monitoringning yetishmasligi va algoritmik yondashuvlarning ustunligi o‘quvchilarda stress, ijtimoiy chetlanish, o‘ziga ishonchsizlik va o‘z-o‘zini past baholash kabi holatlarni kuchaytirishi ehtimoli mavjud. Shu sababli inklyuziv ta’limda raqamli

pedagogik innovatsiyalar psixologik xizmatlar bilan uyg‘unlashgan, etik va insonparvarlikka asoslangan yagona tizim sifatida joriy etilishi zarur.

Mazkur maqolaning maqsadi inklyuziv ta’lim sharoitida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarning o‘zaro uyg‘unligini psixologik-pedagogik nuqtai nazardan chuqur tahlil qilish, ularning imkoniyatlari va xavf-xatarlarini aniqlash hamda samarali integratsiya mexanizmlarini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iboratdir. Ushbu yondashuv inklyuziv ta’limda barqaror, adolatli va inson markazli raqamli pedagogik muhitni shakllantirishga xizmat qiladi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqot metodologik jihatdan sifatli, fanlararo va konseptual-tahliliy yondashuv asosida tashkil etildi. Tadqiqotning ilmiy asosi zamonaviy psixologik nazariyalar, inklyuziv pedagogika konsepsiyalari, raqamli ta’lim muhitini boshqarish modellari hamda ta’lim tizimida inson markazli yondashuvni rivojlantirishga qaratilgan konseptual qarashlarga tayandi. Tadqiqot doirasida psixologiya, maxsus pedagogika, ta’lim sotsiologiyasi, raqamli didaktika va ta’lim boshqaruvi sohalaridagi ilmiy ishlanmalar kompleks tarzda tahlil qilindi.

Metodologik asos sifatida insonparvarlik psixologiyasi**,** ekologik tizimli yondashuv**,** shaxs faoliyatining sotsial-determinatsiyasi hamda inklyuziv ta’limning bio-psixo-ijtimoiy modeli qabul qilindi. Ushbu nazariy asoslar inklyuziv ta’limda psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarning o‘zaro bog‘liqligini ko‘p darajali tizim sifatida tahlil qilish imkonini berdi[1].

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi:

Kontent tahlil — inklyuziv ta’lim, psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalar tushunchalarining zamonaviy ilmiy adabiyotlarda qanday talqin qilinayotganini aniqlash maqsadida qo‘llanildi. Ushbu metod yordamida ilmiy manbalarda uchraydigan asosiy kategoriyalar, terminologik yondashuvlar va nazariy pozitsiyalar tizimlashtirildi hamda ularning evolyutsion rivojlanish tendensiyalari aniqlandi.

Analitik-taqqoshlama yondashuv — turli ta’lim tizimlarida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarni integratsiyalash mexanizmlarini solishtirish orqali ularning samaradorlik ko‘rsatkichlarini aniqlashga xizmat qildi. Ushbu metod inklyuziv ta’limda raqamli vositalarning psixologik ta’siri, pedagogik moslashuv darajasi va boshqaruv strategiyalaridagi farqlarni tahlil qilish imkonini berdi.

Tizimli tahlil — inklyuziv ta’lim muhitida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarni o‘zaro bog‘liq, dinamik va ko‘p komponentli tizim sifatida o‘rganish uchun qo‘llanildi. Bu yondashuv orqali psixologik qo‘llab-quvvatlash, pedagogik qarorlar va texnologik vositalar o‘rtasidagi sabab-oqibat aloqalari ochib berildi.

Konseptual modellashtirish — inklyuziv ta’limda psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarni integratsiyalovchi inson markazli modelni ishlab chiqish va uni nazariy jihatdan asoslash maqsadida amalga oshirildi. Mazkur model psixologik xavfsizlik, individuallashtirilgan ta’lim va raqamli moslashuvchanlik tamoyillariga tayangan holda ishlab chiqildi.

Tadqiqot jarayonida etik tamoyillarga alohida e’tibor qaratildi. Psixologik farovonlikni ta’minlash, shaxsiy ma’lumotlarning daxlsizligini saqlash, diskriminatsion yondashuvlarning oldini olish, raqamli texnologiyalardan foydalanishda shaffoflik va mas’uliyatni ta’minlash metodologiyaning ustuvor mezonlari sifatida belgilandi. Ushbu etik yondashuv inklyuziv

[1] Bandura A. Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1986.

ta’limda texnologik innovatsiyalarni joriy etishda inson qadr-qimmatini himoya qilish va psixologik xavfsizlikni mustahkamlashga xizmat qildi.

Natijada tanlangan metodologik yondashuv inklyuziv ta’lim sharoitida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarning o‘zaro ta’sirini chuqur, tizimli va ilmiy asosda tahlil qilish imkonini berdi hamda tadqiqot maqsadlariga erishish uchun mustahkam metodologik zamin yaratdi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalarining tahlili shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv ta’lim sharoitida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarning uzviy hamda tizimli integratsiyasi ta’lim jarayonining sifati va barqarorligini sezilarli darajada oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Psixologik xizmatlar o‘quvchilarning emotsional holatini muvozanatlash, stressga chidamlilikni shakllantirish va ijtimoiy moslashuv jarayonlarini qo‘llab-quvvatlash orqali inklyuziv ta’limning insonparvarlik mohiyatini ta’minlaydi. Shu bilan birga, raqamli pedagogik innovatsiyalar ta’lim jarayonini individuallashtirish, o‘quv faoliyatini moslashuvchan boshqarish va o‘quvchilarning individual rivojlanish trayektoriyalarini aniqlash imkonini yaratadi.

Sun’iy intellekt asosidagi raqamli tizimlar yordamida o‘quvchilarning o‘quv sur’ati, kognitiv uslubi, diqqat va motivatsiya ko‘rsatkichlari, shuningdek, psixologik holatining ayrim indikatorlari tahlil qilinishi pedagogik intervensiyalarni ilmiy asoslangan holda optimallashtirishga xizmat qiladi. Bunday yondashuv inklyuziv ta’limda faqat akademik natijalarni emas, balki shaxsning ijtimoiy faolligi, o‘zini qabul qilishi va emotsional barqarorligini ham rivojlantirish imkonini beradi. Natijada ta’lim oluvchilarning o‘z imkoniyatlariga bo‘lgan ishonchi mustahkamlanib, ta’lim jarayonida teng ishtirok etish sharoitlari kengayadi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari raqamli pedagogik innovatsiyalar psixologik xizmatlardan ajralgan holda joriy etilgan taqdirda, qator jiddiy xavf-xatarlarni yuzaga keltirishi mumkinligini ham ko‘rsatadi. Xususan, algoritmik qarorlarning shaffof emasligi, inson omilining cheklanishi va shaxsiy ma’lumotlarning yetarli darajada himoyalanmasligi o‘quvchilarning psixologik xavfsizligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Psixologik nuqtai nazardan bunday holatlar o‘quvchilarda o‘z-o‘zini past baholash, xavotir darajasining oshishi, ijtimoiy chetlanish va ta’lim jarayoniga nisbatan salbiy munosabat shakllanishiga olib kelishi mumkin.

Mazkur xavflarning oldini olish inklyuziv ta’limda raqamli pedagogik innovatsiyalarni joriy etishda pedagog, psixolog va axborot texnologiyalari mutaxassislarining tizimli hamkorligini taqozo etadi. Ushbu mutaxassislar o‘rtasidagi integratsiyalashgan faoliyat raqamli vositalarning faqat texnik samaradorligini emas, balki ularning psixologik mosligi va inson markazli xarakterini ham ta’minlashga xizmat qiladi. Ayniqsa, psixologik monitoring va reflektiv tahlil mexanizmlarining mavjudligi raqamli ta’lim muhitida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan salbiy psixologik oqibatlarni barvaqt aniqlash va bartaraf etish imkonini beradi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv ta’limda psixologik xavfsizlik, ijtimoiy adolat va insonparvarlik tamoyillari raqamli pedagogik innovatsiyalar bilan uyg‘unlashgandagina barqaror, samarali va shaxs rivojiga yo‘naltirilgan ta’lim muhiti shakllanadi.

Bunday integrativ yondashuv inklyuziv ta’limning nafaqat tashkiliy va texnologik, balki chuqur psixologik mohiyatini ham to‘laqonli ro‘yobga chiqarishga xizmat qiladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv ta’lim sharoitida psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarni uzviy integratsiyalash zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor strategik yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini individuallashtirish, o‘quvchilarning o‘quv faoliyatini samarali monitoring qilish va pedagogik qarorlar qabul qilishni optimallashtirish imkonini bergani holda, ularning shaxs psixikasiga ko‘rsatadigan ta’siri doimiy ilmiy-pedagogik nazorat ostida bo‘lishi zarur. Aks holda, texnologik ustunliklar psixologik xavfsizlikning buzilishi va inklyuzivlik tamoyillarining zaiflashishiga olib kelishi mumkin.

Inklyuziv ta’lim muhitida psixologik xizmatlar ta’lim oluvchilarning emotsional barqarorligini ta’minlash, ichki motivatsiyasini qo‘llab-quvvatlash va ijtimoiy moslashuv jarayonlarini samarali boshqarishga xizmat qiladi. Raqamli pedagogik innovatsiyalar esa ushbu jarayonlarni ilmiy asosda qo‘llab-quvvatlovchi, individual ehtiyojlarga moslashuvchi va ta’lim muhitining moslashuvchanligini oshiruvchi vosita sifatida namoyon bo‘ladi. Biroq bu jarayonning ijobiy samarasi faqat insonparvarlik yondashuvi, etik mas’uliyat va psixologik monitoring bilan uyg‘unlashgan taqdirdagina to‘liq namoyon bo‘ladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, inklyuziv ta’limda raqamli pedagogik innovatsiyalarni joriy etish jarayoni psixologik xizmatlardan ajratilgan holda emas, balki yagona, tizimli va inson markazli model doirasida amalga oshirilishi lozim. Bunday yondashuv o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, o‘zini anglash jarayoni va ijtimoiy integratsiyasini qo‘llab-quvvatlash bilan bir qatorda, pedagoglarning kasbiy refleksiyasi va boshqaruv jarayonlarining samaradorligini ham oshiradi.

Shu bois inklyuziv ta’limda psixologik xizmat va raqamli pedagogik innovatsiyalarni faqat texnologik yechim yoki tashkiliy yangilik sifatida emas, balki chuqur psixologik-pedagogik jarayon sifatida talqin etish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Aynan shunday konseptual yondashuv ta’lim tizimida barqaror, adolatli va inson markazli inklyuziv raqamli muhitni shakllantirishga xizmat qiladi hamda zamonaviy ta’limning ijtimoiy mas’uliyatini to‘laqonli ro‘yobga chiqaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yhati:

1. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
2. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE NEUROGRAPHIC APPROACH. 01. 501-503.
3. 8.Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). TALABALARDA PSIXOLOGIK STRESSNI YENGISH. 03. 69-73.
4. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2025). HISSIY IJODKORLIK: TUSHUNCHA VA KOMONENTLAR. Journal of Economics and Business UBS. 4. 145-154.

5. Abduqodirova, Dilobarbonu. (2024). EMOTSIONAL KREATIVLIK: NAZARIY ASOSLARI VA PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR.. Journal of Economics and Business UBS. 4. 679-685.
6. Eshnayev, Nortoji & Madgapilova, Nargiza. (2023). CHARACTERISTICS OF IMPLEMENTING THE CLUSTER APPROACH IN THE EDUCATIONAL SYSTEM. International Journal of Pedagogics. 03. 44-47. 10.37547/ijp/Volume03Issue02-09.
7. Madgapilova, Nargiza. (2023). THE SPECIFICS OF THE IMPLEMENTATION OF THE PEDAGOGICAL INNOVATIVE CLUSTER APPROACH IN THE SYSTEM OF CONTINUING EDUCATION. 1. 236-244.
8. Madgapilova, Nargiza. (2025). МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРИЎ Илимий-методикалық журнал. 164-170.
9. Madgapilova, Nargiza. (2024). mug‘allim 2024. 5/2-сан. 461-468.
10. Madgapilova, Nargiza. (2025). SCIENTIFIC-PRACTICAL AND STRATEGIC BASES OF IMPROVING PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL COOPERATION IN THE INTEGRATION OF SCHOOL AND PRE-SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS IN THE CONTEXT OF CONTINUOUS EDUCATION ON THE BASIS OF INNOVATIVE LOGISTICS. 1. 157-166.
11. Bandura A. Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. – Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1986.
12. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. – Cambridge: Harvard University Press, 1979.
13. Deci E., Ryan R. Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior. – New York: Plenum Press, 1985.
14. Florian L., Black-Hawkins K. Exploring Inclusive Pedagogy. – Cambridge Journal of Education, 2011.
15. Selwyn N. Education and Technology: Key Issues and Debates. – London: Bloomsbury Academic, 2016.
    1. UNESCO. Guidelines for Inclusion: Ensuring Access to Education for All. – Paris: UNESCO Publishing, 2005.
    2. Vygotsky L. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.
    3. Zhao Y. Artificial Intelligence and the Future of Education. – London: Routledge, 2019.
    4. Abduqodirova Dilobarbonu Erkinjon qizi “Inklyuziv ta’lim sharoitida o‘uvchilarning emotsional intellektini rivojlantirishning psixologik-pedagogik Asoslari” Scientific-Practical Conference “Inclusive Education: Dialogue, Analysis, Experience”, December 15, 2025
    5. Abduqodirova, Dilobar. (2015). INTERNATIONAL CONFERENCE OF NATURAL AND SOCIAL-HUMANITARIAN SCIENCES THE ROLE OF EMOTIONAL CREATIVITY IN STUDENTS' DECISION- MAKING.